

แนวทางการจัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

Guidelines for Developing Community Planning for Developing the Quality of Elderly Life in Nam-Jo Municipality, Mae-Tha District, Lampang Province

ธนวิทย์ บุตรอุดม | Thanawit Butr-udom¹

วิศว์ เศรษฐกร | Wist Sattakorn²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์และความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และเสนอแนะแนวทางในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ และผู้แทนกลุ่มผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือการทำแผนชุมชนเทคนิค Force Field Analysis นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลน้ำโจ้ มีการรวมกลุ่มกันที่สำคัญ ได้แก่ การเข้าร่วมเป็นชมรมผู้สูงอายุตำบลน้ำโจ้ โดยจะมีตัวแทนผู้สูงอายุจากหมู่บ้านต่างๆ สถานภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลน้ำโจ้ มีความหลากหลายในลักษณะอาชีพ เนื่องจากพื้นที่ของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ เป็นพื้นที่ทางการเกษตรมาแต่เดิม ส่งผลให้มีความผูกพัน และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในพื้นที่ รวมถึงสามารถสร้างความรู้ ภูมิปัญญาที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่ละหมู่บ้าน ผลการทบทวนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า สามารถกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดย 1) เพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมของผู้สูงอายุ 2) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ในการช่วยเหลือพึ่งพาตนเองได้ โดยส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ 3) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองของผู้สูงอายุ โดยดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ และศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุ 4) เสริมสร้างค่านิยมที่ดีในการปฏิบัติตนให้มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และ 5) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาส มีเวทีในการนำเสนอ ภูมิปัญญา การอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นของผู้สูงอายุให้มีการสืบทอดจากรุ่นไปสู่รุ่น

คำสำคัญ : แผนชุมชน, คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

¹ รองศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Abstract

The purpose of this research was to analyze the situation and the needs for the development of the quality of life of the elderly and to propose guidelines for the development of a community plan for the development of the quality of life of the elderly in Nam Jo Sub-district Municipality, Mae Tha District, Lampang Province. Qualitative research, collecting data from key informants, including administrators, personnel of the Nam Jo Sub-district Municipality and representatives of the elderly group. Data were collected by using community planning and force field analysis techniques used to content analysis. The research found that elderly in the area has participation in the Nam Jo District Elderly Club. There will be elderly representatives from various villages. There are a variety of careers due to the area of Nam Jo Sub-district Municipality was originally an agricultural area. They have good relations with each other in the area including the ability to create knowledge and wisdom that is varied from village to village. The results of the strategy review for the development of the quality of life of the elderly found that the guidelines for the development of the quality of life of the elderly can be determined by 1) increasing the efficiency of access to information for the elderly especially promoting proactive public relations in accessing information and social services of the elderly. 2) promoting the elderly who can help themselves. To help Self-reliant by promoting income and employment for the elderly. 3) encouraging the elderly to realize the importance of lifelong learning for the self-development of the elderly by operating the elderly school and the center for quality of life and occupational promotion for the Elderly. 4) strengthening good values for oneself, family, community, and society. In order to give the elderly honor and prestige, and 5) promoting the elderly to have the opportunity for presenting wisdom, preserving local traditions of the elderly to pass on from generation to generation

Keywords : Community Plan, Quality of Elderly Life

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของไทยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง 3 - 4 ทศวรรษที่ผ่านมาทำให้ประเทศเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ตั้งแต่ประมาณปี 2543 - 2544 คือ มีประชากรอายุ 60 ปี คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด นอกจากสัดส่วนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นแล้ว อีกตัวบ่งชี้หนึ่งที่แสดงถึงการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว นั่นคือ “ดัชนีการสูงอายุ” (Aging Index) ซึ่งแสดงถึงการเปรียบเทียบโครงสร้างการทดแทนกันของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) กับกลุ่มประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) โดยดัชนีการสูงอายุมีค่าต่ำกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรสูงอายุน้อยกว่าจำนวนเด็ก แต่ในทางตรงข้าม ถ้าดัชนีมีค่าเกินกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรสูงอายุนี้น่าจะมากกว่าจำนวนประชากรเด็ก สาเหตุสำคัญของการเพิ่มสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2558) กล่าวคือ 1) การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์หรือการเกิดน้อยลง และการลดอัตราการตายทำให้อายุคนไทยยืนยาวขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ประชากรวัยเด็กลดลงอย่างรวดเร็วจนนำมาสู่การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรสูงอายุซึ่งมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยปี 2558 - 2573 จะเห็นว่าภาพรวมประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ “สังคมสูงอายุ” (Aged Society) และในอีก 10 ปี ข้างหน้า

จะเริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Completed Aged Society) (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2558)

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจกันเป็นอย่างมากทั้งในระดับชาติและในระดับโลก เนื่องจากมีผลกระทบอย่างกว้างขวางในระดับมหภาค ได้แก่ ผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รายได้ต่อหัวของประชากร การออมและการลงทุน งบประมาณของรัฐบาล การจ้างงานและผลิตภาพของแรงงาน และระดับจุลภาค ได้แก่ ผลต่อตลาดผลิตภัณฑ์และบริการด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการเงินและด้านสุขภาพ การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนสำคัญที่ต้องการการวางแผนอย่างเป็นระบบและเริ่มดำเนินการล่วงหน้า เนื่องจากมาตรการต่าง ๆ หลายประการล้วนแล้วแต่ต้องใช้เวลาในการดำเนินการ กว่าที่จะเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไว้ว่า ควรพิจารณาการส่งเสริมและสนับสนุนการออมส่วนบุคคล ได้แก่ 1) ส่งเสริมการทำงานอย่างต่อเนื่องของแรงงานที่มีอายุมากให้สามารถพึ่งตนเองได้ 2) ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างโอกาสทางอาชีพให้กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อย และลดรายจ่ายแก่ประชาชน 3) ส่งเสริมสร้างจิตสำนึกการออม 4) เพิ่มประสิทธิภาพกลไกทางการเงิน ในการจัดทำมาตรการส่งเสริมการออมแตกต่างกันตามกลุ่มเป้าหมาย 5) พัฒนาระบบบำนาญภาคครัวเรือน เช่น นโยบายลดหย่อนภาษีด้านการสะสมเงิน สนับสนุนเพิ่มบทบาทสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ เป็นต้น และ 6) การสร้างความเข้มแข็งของโครงข่ายคุ้มครองทางสังคม เพื่อช่วยเหลือกลุ่มที่ไม่สามารถออมได้หรือมีการออมต่ำ โดยส่งเสริมให้องค์กรชุมชนจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมประชากรกลุ่มดังกล่าวแทนส่งเสริมการออม (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556)

ปัจจุบัน จังหวัดลำปางได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยจากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยปี 2558 ที่มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทยได้ดำเนินการสำรวจและคำนวณดัชนีการสูงวัยจากสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ต่อประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี คุณด้วย 100 พบว่า จังหวัดลำปางมีดัชนีการสูงวัยมากเป็นอันดับสอง (ดัชนีการสูงวัยเท่ากับ 153.2) รองจากจังหวัดลำพูน (ดัชนีการสูงวัยเท่ากับ 154.0) ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรมีการวางแผนนโยบายและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ โดยแนวทางที่มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (2558) ได้นำเสนอไว้ 5 ประการได้แก่ 1) การสนับสนุนให้ผู้สูงอายุอยู่ในที่อยู่อาศัยที่ช่วยส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี 2) การสนับสนุนให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่อย่างมั่นคงและมีศักดิ์ศรี 3) การเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุ 4) การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีหลักประกันรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืน และ 5) การจัดทำแผนช่วยเหลือผู้สูงอายุเมื่อเกิดภัยพิบัติ

เทศบาลตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เป็นเขตพื้นที่หนึ่งในจังหวัดลำปางที่มีจำนวนผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 20.70 ของประชากรทั้งหมด 9,858 คน โดยจากการลงพื้นที่ของคณะนักวิจัยเพื่อสำรวจสภาพการณ์เบื้องต้นของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ในปัจจุบัน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ประกอบอาชีพด้วยการทำนา ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ โดยแต่ละหมู่บ้านต่างมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ไว้อย่างหลากหลาย อาทิ กลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านตอ มีกลุ่มอนุรักษ์การขับร้องจ้อยขอ คำเมือง หมู่บ้านม่อนแสนศรีมีการสานส้มไผ่ หมู่บ้านป่าจ้ำมีการสานกลองไล่ข้าวเหนียว เป็นต้น แต่ภูมิปัญญาดังกล่าวยังไม่มีการนำมาสืบทอดและแลกเปลี่ยนกันระหว่างหมู่บ้านและระหว่างรุ่นสู่รุ่น ในส่วนของการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุพบว่า มีการจัดตั้งกลุ่มหลักคือ ชมรมผู้สูงอายุตำบลน้ำโจ้ ซึ่งผู้สูงอายุทุกคนในตำบลเป็นสมาชิก โดยมีเป้าหมายของการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม และวัฒนธรรมร่วมกัน เช่น การรดน้ำดำหัว การออกกำลังกาย เป็นต้น แต่การรวมกลุ่มดังกล่าวยังมีกลุ่มผู้สูงอายุมาร่วมเป็นจำนวนน้อยคิดเป็นประมาณร้อยละ 5 ของผู้สูงอายุทั้งหมด 2,040 คนในตำบลน้ำโจ้

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่า การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว ยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนมากนัก กลุ่มชมรมผู้สูงอายุตำบลน้ำโจ้ว ที่ถือว่าเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมโครงการต่างๆ ของผู้สูงอายุได้เสนอโครงการเพื่อใช้งบประมาณกองทุนหลักประกันสุขภาพของเทศบาลเพียงกิจกรรมประจำปี เช่น การรดน้ำดำหัว การจัดทำแผนชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่ จึงมีความจำเป็นที่ต้องดำเนินการ เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แบบเป็นองค์กรรวม และเป็นแผนชุมชนที่มาจากความร่วมมือของผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ข้อมูลการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุ กิจกรรม ความสนใจ สภาพปัญหาต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม ซึ่งข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ ทางผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว รวมถึงการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่ตรงต่อความต้องการ และมีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญและดำเนินงานวิจัยเรื่องการจัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบล น้ำโจ้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยมุ่งเน้นเพื่อให้เทศบาลตำบลน้ำโจ้ว สามารถดำเนินการโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. วิเคราะห์สภาพการณ์และความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

นิยามศัพท์เฉพาะ

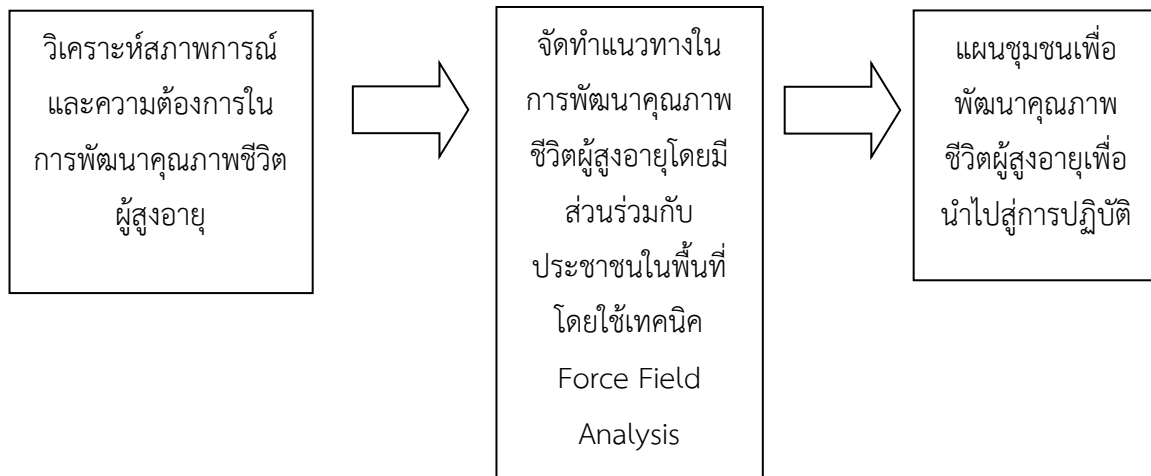
ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ หมายถึง การรับรู้ของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสภาพการดำรงชีวิตของตนเอง ซึ่งวัดจากความพึงพอใจใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความเป็นอยู่

แผนชุมชน หมายถึง การกำหนดอนาคตและกิจกรรมพัฒนาของชุมชนโดยเกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันจัดทำแผนขึ้นมา โดยในการศึกษาครั้งนี้เป็นแผนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดของแผนชุมชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1) ประชากร และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Population and Key Informants)

โครงการวิจัยย่อยการจัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ขอบเขตของประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลน้ำโจ้ โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

- 1.1) ผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ จำนวน 12 คน
- 1.2) ตัวแทนผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 60 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (The Tool Used in Data Collection)

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นกระบวนการกลุ่มโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยใช้เทคนิค Force Field Analysis มาจัดทำแนวทางการทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

3) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้แนวทางการจัดทำแผนชุมชนโดยมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัยแนวทางการจัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ผลการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลการศึกษา โดยมีรูปแบบการเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์ชุมชน และการจัดทำปฏิทินชุมชนในการวิเคราะห์ชุมชน ใช้แนวทางการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ของพื้นที่ของชุมชน โดยแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านผู้สูงอายุ และด้านการเมือง ผลการจัดเวทีแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็น พบว่า พื้นที่ของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน มีพิธีกรรมความเชื่อต่างๆ รวมถึงการสะสมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตที่มีความหลากหลาย ด้านเศรษฐกิจ การเกษตรเป็นรายได้หลักของชุมชน มีการปลูกพืชหมุนเวียนที่หลากหลาย ทั้งการทำนา ปลูกไร่ ผักสวนครัว โดยส่วนมากผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลน้ำโจ้ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เนื่องจากพื้นที่เทศบาลตำบลน้ำโจ้ มีรากฐานทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่ยาวนาน ส่งผลให้มีกิจกรรมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมทางประเพณีความเชื่อ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้เป็นกิจกรรมที่มีการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในพื้นที่ เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ จึงมีความใกล้ชิดสนิทสนม รู้จักกันทั่วทั้งพื้นที่ ซึ่งจากการวิเคราะห์ชุมชน พบว่า พื้นที่เขตตำบลน้ำโจ้ได้มีประวัติศาสตร์ทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ที่มาของชื่อน้ำโจ้มาจากการเป็นพื้นที่ที่มีต้นโพธิ์ 3 ต้น บ่อน้ำ และนก ซึ่งฐานของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลน้ำโจ้นั้น แต่ดั้งเดิมเป็นการอพยพของชาวสิบสองปันนา มาอาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลานานมาแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชาวไทลื้อ เนื่องจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทำให้วิถีชีวิตของคนบ้านน้ำโจ้ สัมพันธ์กับกิจกรรมการเพาะปลูก เช่น การทำนา การทำขวัญข้าว งานปอยหลวง งานสงกรานต์ ปัจจุบันได้มีการทำการเกษตรที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การปลูกพืชไร่ พืชสวน ปลูกดอกดาวเรือง ปลูกมะเขือเทศ โดยมีนายทุนเข้ามาลงทุนส่งเสริมการเกษตรเพื่อส่งขาย

บริบทของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พบว่า เทศบาลตำบลน้ำโจ้ มีพื้นที่ครอบคลุมบริเวณหมู่บ้าน จำนวน 10 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านฮ่องห้า หมู่ที่ 2 บ้านป่าจำ หมู่ที่ 3 บ้านตอ หมู่ที่ 4 บ้านหนอง หมู่ที่ 5 บ้านน้ำโจ้ หมู่ที่ 6 บ้านมอนแสนศรี หมู่ที่ 7 บ้านแม่ปุง หมู่ที่ 8 บ้านปามวง หมู่ที่ 9 บ้านหนองพัฒนา หมู่ที่ 10 บ้านบ้านตอแก้วพัฒนา ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านจะมีตัวแทนผู้สูงอายุเป็นเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การประสานงานเรื่องการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยมีเทศบาลตำบลน้ำโจ้ เป็นศูนย์กลางการประสานงาน และใช้สถานที่ของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ เป็นพื้นที่หลักในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ดังข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย กล่าวว่า

“ทุกหมู่บ้านของเรามีตัวแทนผู้สูงอายุ ปกติจะมีการประชุมกันทุกเดือน เราก็จะให้ตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านมาร่วมประชุม แจ้งกิจกรรมบ้าง ส่งข่าวกันบ้าง แล้วให้ตัวแทนไปประสานงานกันอีกที”

ในส่วนของรูปแบบการรวมกลุ่มของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ มีการรวมกลุ่มหลัก คือ ชมรมผู้สูงอายุตำบลน้ำโจ้ ซึ่งเป็นชมรมหลัก โดยมีสมาชิกคือ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ทุกคน ทั้งนี้ชมรมดังกล่าว ได้มีกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกัน เช่น กิจกรรมสงกรานต์ การรดน้ำดำหัว การจัดงานประเพณีต่างๆ เป็นต้น นอกเหนือไปกว่านั้นในชมรมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ ได้มีตัวแทนผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้านในการทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน การประชุมประจำเดือน โดยมีเทศบาลตำบลน้ำโจ้ เป็นศูนย์กลางในการประชุมเพื่อการแจ้งข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ รวมถึงเป็นตัวแทนในการรวบรวมความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหาของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ จากทุกหมู่บ้านนำมาปรึกษาหารือ และเป็นข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ต่อไป จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเทศบาลตำบลน้ำโจ้ มีบทบาทที่เป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงประสานงานร่วมกันกับกลุ่มผู้สูงอายุผ่านชมรมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลน้ำโจ้

การจัดทำปฏิทินชุมชน เป็นการดำเนินการร่วมกันให้ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนผู้สูงอายุจากหมู่บ้านต่างๆในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ เป็นรายละเอียดกิจกรรมของชุมชนในแต่ละเดือนว่ามีกิจกรรมใดบ้าง ซึ่งจะประกอบไปด้วย กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น ช่วงเวลาการเก็บของป่า ประเพณีของการเกษตรเพื่อการเพาะปลูก รวมถึงกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรม เช่น ประเพณีต่างๆ ที่ดำเนินการร่วมกันในชุมชนในแต่ละช่วงเทศกาล

ในด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว มีกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เช่น การเก็บของป่าที่มีตามแต่ละฤดูกาล ทั้งจิ้งหรีด แมงมัน ไข่มดแดง ผักหวาน ส่วนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ดำเนินการหลักของผู้สูงอายุ ได้แก่ การจักสาน เช่น การจักสานกระติบข้าว ในหมู่ที่ 5 บ้านน้ำโจ้ว, หมู่ที่ 7 บ้านแม่ป่ง, หมู่ที่ 8 บ้านปาม่วง นอกจากการจักสาน ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้วมีการทำเกษตรในพื้นที่ทั้งการปลูกข้าว ผัก ผลไม้ เป็นต้น ดังข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย กล่าวว่า

“การทำมาหากินของที่นี่ก็หลายอย่าง แต่ละหมู่บ้านก็มีงานของเขา อย่างจักสาน แถวหมู่ 5 หมู่ 7 เขาทำกัน เพาะปลูกกันบ้าง เก็บของป่าบ้าง แถวนี้น้ำมันมีของป่าแล้วแต่ฤดูตลอดปี”

ในด้านกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรม พบว่า ในแต่ละช่วงเวลาของฤดูกาลตลอดทั้งปี ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว มีกิจกรรมทางสังคม ที่หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเดือน ซึ่งจะมีกิจกรรมตลอดทั้งปี เช่น ในช่วงเดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ มีกิจกรรม-งานไหล่อ (ประเพณีไหล่อ) งานปีใหม่ทำบุญตักบาตรขึ้นปีใหม่ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมมาอย่างยาวนานตามวิถีประเพณีของชุมชน ในช่วงเดือนเมษายนมีกิจกรรมประเพณีสงกรานต์รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ การละเล่นจ๊อยซอ การเลี้ยงผีปู่ย่า ดำหัวผู้สูงอายุ ช่วงเดือนพฤษภาคมมีกิจกรรมงานบวงสรวงเจ้าพ่อพญางัด ช่วงเดือนมิถุนายนมีกิจกรรมงานบุญบั้งไฟ ช่วงเดือนตุลาคมมีกิจกรรมตานก๋วยสลาก และเดือนธันวาคมมีกิจกรรมเข้าลูกเข้ามูล ซึ่งกิจกรรมทางสังคมที่ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว ได้เข้าร่วมกิจกรรมนั้น เป็นการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุจากทุกหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก เนื่องจากประเพณีทางสังคมที่ชุมชนร่วมกันทำกิจกรรมนั้น ส่วนใหญ่เป็นประเพณีที่สืบทอดทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ดังข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย กล่าวว่า

“ประเพณีต่างๆมีตลอดทั้งปี ผู้สูงอายุเข้าร่วมกันเยอะ เคื่อกี้ทำมากันตลอดละ ทำมานานแล้ว ตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายาย เราก้ไปพบปะเพื่อนฝูง เข้าร่วมกันทุกงาน”

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบริบทของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว รวมถึงบริบทของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการทบทวนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้วอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

คณะผู้วิจัยและเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว ได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อทบทวนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว และตัวแทนผู้สูงอายุ ร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อม โดยใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis ประกอบด้วย จุดแข็ง (Strengths : S) จุดอ่อน (Weaknesses : W) โอกาส (Opportunities : O) และอุปสรรค (Threats : T) รวมถึงการวิเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และบริบทพื้นที่ศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths : S)

- 1) มีปราชญ์ชาวบ้าน สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้
- 2) มีผู้นำกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความเข้มแข็ง
- 3) มีกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนจากเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว
- 4) มีการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในชุมชน
- 5) มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจสำหรับผู้สูงอายุที่มีการดำเนินงานทั้งปี เช่น การจักสาน การตีเหล็ก การตีมีด การนวดแผนโบราณ การทำดอกไม้ การทำกระติบข้าว เป็นต้น

6) สถานภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลน้ำโจ้ว มีความหลากหลาย เช่น ข้าราชการ บำนาญ ช่างฝีมือ เกษตรกร

จุดอ่อน (Weaknesses : W)

- 1) ประเพณีบางอย่างไม่ได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน
- 2) การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุยังไม่เข้มแข็ง
- 3) ยังไม่มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ
- 4) ฐานข้อมูลด้านผู้สูงอายุยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

โอกาส (Opportunities : O)

- 1) ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาล รพ.สต.
- 2) มีนโยบายของรัฐเข้ามาช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น เบี้ยยังชีพและสวัสดิการต่าง ๆ
- 3) มีการให้บริการด้านสาธารณสุขและสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ
- 4) มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุ

อุปสรรค (Threats : T)

- 1) ผู้สูงอายุบางส่วนมีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ
- 2) สวัสดิการที่ได้รับจากภาครัฐยังไม่เพียงพอต่อการยังชีพ
- 3) ขาดการดูแลเอาใจใส่จากบุตรหลาน เนื่องจากการไปทำงานนอกชุมชน
- 4) งบประมาณของเทศบาลยังไม่เพียงพอสำหรับการส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุ

ปัญหาและความต้องการ

- 1) ต้องการสวัสดิการที่ดีขึ้น เช่น เบี้ยยังชีพ การดูแลรักษา
- 2) การส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
- 3) ต้องการให้คนในครอบครัวตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของผู้สูงอายุ
- 4) สร้างความเข้มแข็งในด้านชมรมผู้สูงอายุ และการมีบทบาทมีส่วนร่วมมากขึ้น
- 5) มีกิจกรรม มีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน การสนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรมที่เพียงพอต่อเนื่องและหลากหลาย
- 6) การรื้อฟื้นประเพณีดั้งเดิมที่สูญหายไป
- 7) มีชมรมผู้สูงอายุที่เข้มแข็ง
- 8) มีโรงเรียนผู้สูงอายุ
- 9) สื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึงต่อเนื่องและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ

ผลจากการวิเคราะห์ สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว ได้ดังนี้

1) เพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมของผู้สูงอายุ เช่น การเข้าถึงฐานข้อมูลที่สำคัญทางสุขภาพของผู้สูงอายุ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับผู้สูงอายุผ่านช่องทางต่างๆ ที่มีความเหมาะสม และหลากหลายมากขึ้น

2) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ในการช่วยเหลือพึ่งพาตนเองได้ โดยส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุ การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม การประกอบอาชีพ การส่งเสริมทางด้านสุขภาพ การป้องกันการเจ็บป่วยและการดูแลตนเองในเบื้องต้น กรณีของการส่งเสริมการมีรายได้ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว ได้มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเดิม เช่น การจักสาน การสานกระติบ การสานส้มไก่ การเก็บหาของป่า

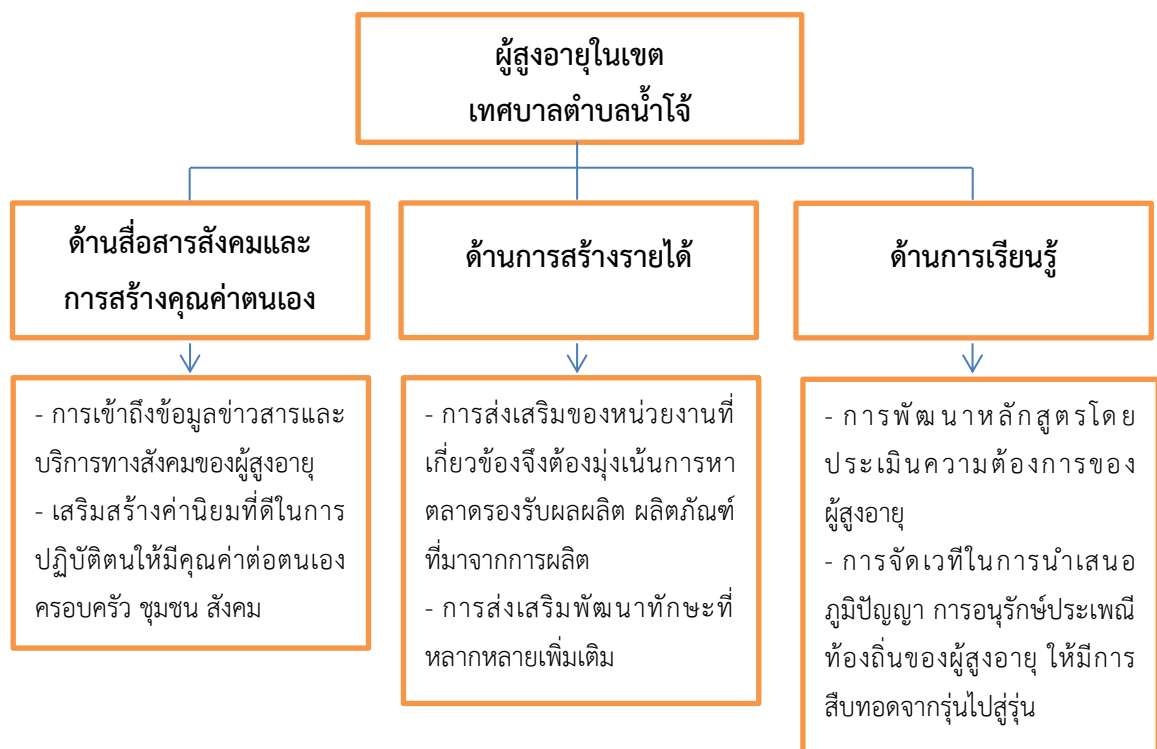
ตามฤดูกาล การส่งเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องมุ่งเน้นการหาตลาดรองรับผลผลิต ผลิตภัณฑ์ที่มาจาก การผลิตดังกล่าว เช่น การจัดพื้นที่แสดงสินค้า หรือขายสินค้า ในเส้นทางที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางผ่าน เป็นต้น รวมถึงการส่งเสริมพัฒนาทักษะที่หลากหลายเพิ่มเติม เพื่อเป็นทางเลือกการสร้างงานให้กับผู้สูงอายุ

3) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองของผู้สูงอายุ โดย ดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุและศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพให้กับผู้สูงอายุ เช่น การพัฒนาหลักสูตร โดยประเมินความต้องการของผู้สูงอายุอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้หลักสูตรการเรียนรู้ที่ตรงต่อความต้องการของ ผู้สูงอายุ รวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพกาย สุขภาพจิต เพื่อการอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข

4) เสริมสร้างค่านิยมที่ดีในการปฏิบัติตนให้มีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ได้แก่ การเข้าใจหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคม การใช้ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ของตนเป็นผู้นำทางสังคมได้ เพื่อให้เป็นบุคคลที่ควรค่าแก่การเคารพนับถือของชุมชน

5) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาส มีเวทีในการนำเสนอภูมิปัญญา การอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ให้มีการสืบทอดจากรุ่นไปสู่รุ่น ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้วมีภูมิปัญญาที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ เช่น การจักสาน และศิลปะในแขนงต่างๆ เช่น การร้องจ๊อยขอ คำเมือง เป็นต้น

จากแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว สามารถประเด็นเพื่อเป็น แนวทางการจัดทำแผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ดังนี้

รูปที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ว

สรุปผลการวิจัย

จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบว่า ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลน้ำโจ้ว มีจำนวน 2,040 คน มีการรวมกลุ่มกันที่สำคัญได้แก่ การเข้าร่วมเป็นชมรมผู้สูงอายุตำบลน้ำโจ้ว โดยจะมีตัวแทนผู้สูงอายุจากหมู่บ้านต่างๆ สถานภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลน้ำโจ้ว มีความหลากหลาย เช่น ข้าราชการบำนาญ ช่างฝีมือ

เกษตรกร เนื่องจากพื้นที่ของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ เป็นพื้นที่ทางการเกษตรมาแต่เดิม ส่งผลให้มีความผูกพัน และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในพื้นที่ และผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลน้ำโจ้ ได้มีภูมิปัญญาที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามพื้นที่หมู่บ้านต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุในหมู่บ้านต้อ มีกลุ่มอนุรักษ์การขบ้องจ้อยขอคำเมือง หมู่บ้านม่อนแสนศรีมีการสานส้มไก่ หมู่บ้านป่าจำมีการสานกลองไล่ข้าวเหนียว เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าว คณะผู้วิจัยและเทศบาลตำบลน้ำโจ้ ได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อทบทวนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้แทนจากเทศบาลตำบลน้ำโจ้ องค์กรผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ ร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อม โดยใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis ประกอบด้วย จุดแข็ง (Strengths : S) จุดอ่อน (Weaknesses : W) โอกาส (Opportunities : O) และอุปสรรค (Threats : T) สามารถกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ดังนี้

แนวทางการจัดทำแผนงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลน้ำโจ้ มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสื่อสารสังคมและการสร้างคุณค่าตนเอง คือ การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในการให้บริการ รวมถึงการสร้างคุณค่าของตนเองให้เป็นที่ยอมรับ มีคุณค่าในชุมชนของตนเอง ด้านการสร้างรายได้ คือ การพัฒนาส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุได้ดำเนินการอยู่ในชุมชน ทั้งการจัดตลาดรองรับการผลิต และการพัฒนาทักษะการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ด้านการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ รวมถึงการเปิดพื้นที่ให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ภูมิปัญญาเพื่อให้เกิดการสืบทอดให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้รักษาสืบไป

อภิปรายผลการศึกษา

การวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลน้ำโจ้ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการในการพัฒนาแผน เริ่มจากขั้นตอนการจัดทำแผน ซึ่งเป็นการสำรวจศักยภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ และนำไปสู่การคัดเลือกแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาพร้อมกับขั้นตอนการจัดทำแผนที่ประยูร อิมวิตร (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการวางแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการเตรียมการจัดทำแผน การคัดเลือกยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางการพัฒนา การจัดทำรายละเอียดโครงการ กิจกรรมการพัฒนา การจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี และขั้นตอนการอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนา จะพบว่า กระบวนการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อให้ทราบถึงสภาพการณ์และความต้องการของประชาชนนั้นเป็นขั้นตอนที่สำคัญเพื่อเป็นข้อมูลในการทำแผนพัฒนา และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาจะช่วยให้เทศบาลได้พิจารณาถึงแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้เทศบาลได้นำมาตัดสินใจในการดำเนินงานและใช้ทรัพยากรการบริหารท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน โดยการกำหนดงบประมาณ กำหนดตัวผู้รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุของเทศบาล รวมถึงกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการการขับเคลื่อนกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการนำไปปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง เพราะฉะนั้นแนวทางการเก็บข้อมูลในงานวิจัยในครั้งนี้ จึงเป็นแนวทางการจัดแผนที่สำคัญที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปพิจารณาดำเนินการให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ตนเองต่อไป นอกจากนี้แล้วการศึกษาของวีรวัฒน์ สายยศ และชัยญา อภิบาลกุล (2557) ได้ศึกษาการนำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลไปปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลตะโกตาพิ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า กระบวนการในการจัดทำแผนในขั้นตอนของการจัดทำแผน

ได้มีการวิเคราะห์ความสำคัญของโครงการโดยการจัดประชุมประชาคมที่เกี่ยวข้องโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้โดยกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเทศบาลตำบล น้ำโจ้เป็นการดำเนินการจัดทำแผนโดยการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- ชมพูนุท พรหมภักดี. 2556. การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย (Aging Society in Thailand). บทความวิชาการสำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ปีที่ 3 ฉบับที่ 16 สิงหาคม 2556.
- ประยูร อิมิวัตร. 2557. แนวทางการวางแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีประสิทธิผล และ ประสิทธิภาพ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2557 หน้า 9-16
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. 2558. สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วีรวัฒน์ สายยศ และชาญญา อภิบาลกุล. 2557. การนำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลตะโกตาพิ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 หน้า 183-192.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2558. โครงการศึกษารูปแบบการบริการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุพิการ. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ.